

Anna Koshel – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)

Research interests: the development of creativity in preschool children; art therapy; health culture; health-preserving technologies.

Анна Кошель – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна).

Наукові інтереси: розвиток творчості у дітей дошкільного віку; арттерапія; культура здоров'я; здоров'язбережувальні технології.

ORCID: 0000-0001-9343-7807

Scopus Author ID: 57744138800

E-mail: annakohel2008@gmail.com

Vitalii Koshel – Candidate of Pedagogical Sciences (Ph.D), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool and Primary Education, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)

Research interests: valeology; motor activity; motor development; preschool children's physical development.

Віталій Кошель – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, Україна).

Наукові інтереси: валеологія; рухова активність; руховий розвиток; фізичний розвиток дітей дошкільного віку.

ORCID: 0000-0001-7547-2879

Scopus Author ID: 57225062288

E-mail: 0666078677@ukr.net

EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC LABORATORY
AS AN INNOVATIVE MEANS OF IMPROVING THE EDUCATIONAL PROCESS
OF TRAINING THE APPLICANTS FOR HIGHER EDUCATION
IN THE 012 PRESCHOOL EDUCATION SPECIALTY

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА ЛАБОРАТОРІЯ
ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 012 ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

The purpose of the article is to scientifically substantiate the expediency and experimentally confirm the effectiveness of the work of the educational and scientific laboratory as an innovative means of improving the educational process of training the applicants for higher education in the 012 Preschool Education specialty at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium».

Methodology. The study used a set of methods, including: theoretical analysis of scientific, educational and methodological domestic and foreign literature on innovative laboratories in education; the empirical methods – questionnaires, surveys, observation of the activities of the applicants for higher education during their participation in the work of the educational and scientific laboratory. The experimental methods were used to assess the impact of innovative approaches on the level of the professional training in the context of the participation of the applicants for education in the work of the educational and scientific laboratory; the quantitative and qualitative methods of processing the experimental data helped to establish the levels of impact on the participants of the educational and scientific laboratory and criteria that contribute to the improvement of the educational process in training the applicants for higher education.

Scientific novelty. The scientific novelty of the study is in the first scientifically substantiated and experimentally verified author's methodology for assessing the effectiveness of the work of the educational and scientific laboratory as an innovative means of improving the quality of the professional training of students in the 012 Preschool Education specialty at T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium». The study demonstrates a comprehensive approach to assessing the effectiveness of the work of the educational and scientific laboratory as a means of integrating theoretical knowledge and practical skills for higher education applicants of the «Preschool Education» specialty.

Conclusions. The results of the empirical study allowed us to assess the expediency and effectiveness of the work of the educational and scientific laboratory, which combines theory with practice and is an innovative means that generally contributes to the improvement of the educational process in higher education institutions, as well as the improvement of the professional competences of the 012 Preschool Education specialty applicants.

The experimentally obtained data testified a significant increase in the number of research-oriented participants, which indicates an increased interest in scientific work and innovations in the field of preschool education. The number of socially-oriented and practically-oriented participants also increased, which demonstrates an increased emphasis on the humanistic and practical aspects of the professional activity. The decrease in the number of career-oriented and utilitarian-oriented participants reflects the reorientation towards self-improvement and professional development. The study revealed certain aspects of the work of the laboratory as an innovative means. The conducted study recorded an increase in the activity of the participants of the educational and scientific laboratory in scientific, methodological and practical work.

Keywords: educational and scientific laboratory, educational process, innovative means, preschool education institution, higher education institution.

Мета статті – науково обґрунтувати доцільність та експериментально підтвердити ефективність діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплекс методів, серед яких: теоретичний аналіз наукової, навчально-методичної вітчизняної і зарубіжної літератури з питань інноваційних лабораторій в освіті; емпіричні методи – анкетування, опитування, спостереження за діяльністю здобувачів вищої освіти під час їхньої участі в роботі навчально-наукової лабораторії. Застосовано експериментальні методи для оцінювання впливу інноваційних підходів на рівень професійної підготовки у контексті участі здобувачів освіти в діяльності навчально-наукової лабораторії; кількісні та якісні методи обробки експериментальних даних допомогли встановити рівні впливу на учасників навчально-наукової лабораторії та критерії, що сприяють удосконаленню освітнього процесу з підготовки здобувачів вищої освіти.

Наукова новизна дослідження полягає у вперше науково обґрунтованій та експериментально перевірній авторській методиці оцінювання ефективності діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу підвищення якості професійної підготовки студентів за спеціальністю 012 Дошкільна освіта в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. У розвідці продемонстровано комплексний підхід до оцінювання ефективності роботи навчально-наукової лабораторії як засобу інтеграції теоретичних знань і практичних навичок для здобувачів вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта».

Висновки. Результати емпіричного дослідження дозволили оцінити доцільність та ефективність роботи навчально-наукової лабораторії, що поєднує теорію з практикою, є інноваційним засобом, який загалом сприяє покращенню освітнього процесу у закладах вищої освіти, а також удосконаленню професійних компетенцій здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Експериментально отримані дані засвідчили помітне збільшення частки науково-дослідницько орієнтованих учасників, що свідчить про підвищений інтерес до наукової роботи та інновацій у галузі ДО. Зросла також кількість соціально-орієнтованих і практико-орієнтованих учасників, що демонструє посилення акценту на гуманістичних і практичних аспектах професійної діяльності. Зменшення кількості кар'єрно-орієнтованих та утилітарно-орієнтованих учасників відображає переорієнтацію на самовдосконалення та професійний розвиток. У розвідці розкрито окремі аспекти функціонування лабораторії як інноваційного засобу. Проведене дослідження зафіксувало підвищення активності учасників навчально-наукової лабораторії у науковій, методичній та практичній діяльності.

Ключові слова: заклад вищої освіти, заклад дошкільної освіти, інноваційний засіб, навчально-наукова лабораторія, освітній процес.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. У сучасних умовах реформування соціальних, політичних та економічних аспектів суспільного життя одним із ключових напрямів розвитку системи вищої освіти є її оновлення та практична орієнтація. Це супроводжується відповідними змінами в педагогічній теорії та практиці. Як зазначають науковці (Prykhodkina et al., 2022), інтеграція України до європейського та світового освітнього простору диктує необхідність підвищення якості підготовки фахівців, здатних ефективно працювати на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Це своєю чергою вимагає формування у них високого рівня професійної компетентності.

Відновлення іміджу і потенціалу вітчизняної науки сьогодні є одним із пріоритетних завдань держави України, оскільки сучасні дослідження і напрацювання українських науковців розглядаються як ключовий драйвер економічного зростання та залучення людського капіталу. Процеси глобалізації, інформатизації, стрім-

кого інноваційного розвитку призводять до динамічних змін у структурі професійної підготовки фахівців різних галузей. Зацікавлені в цьому й заклади вищої освіти (далі – ЗВО), що орієнтуються на розвиток та підвищення своєї ефективності, зміцнення позицій у вітчизняних та світових рейтингах (Говарт & Кузьма-Качур, 2021; Prykhodkina et al., 2022).

Незважаючи на військову агресію росії та складні соціально-економічні умови, актуалізується потреба вдосконалення професійної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» шляхом упровадження в освітній процес інноваційних форм з метою удосконалення освітнього середовища, зокрема через діяльність навчально-наукових лабораторій. Такі лабораторії виступають інноваційними осередками, де здобувачі вищої освіти можуть не лише теоретично опановувати матеріал, але й застосовувати його в умовах, максимально наближених до реальної практики, що значно підвищує рівень їхньої професійної підготовки в ЗВО.

Аналіз основних досліджень і публікацій з проблеми роботи навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта свідчить про щораз більшу увагу до цього питання серед науковців та практиків. Зокрема, у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників А. Богуш та ін. (2023), Л. Ілійчук (2024), Р. Хандакер (Khandaker, 2021) зацентровано на необхідності створення інтерактивних освітніх середовищ для майбутніх педагогів. У цьому контексті нам імponує думка Г. Кіт (2014) щодо орієнтації системи ЗВО на формування не просто педагога, а педагога-дослідника, який постійно займається саморозвитком і бере участь у дослідницько-експериментальній діяльності. Лабораторії розглядаються як ключовий компонент інтеграції інноваційних технологій та методик у підготовку фахівців (Кіт, 2014, с. 159).

Науковці Н. Шурдук та Т. Васютіна (2018) підкреслюють важливість організації дослідницької діяльності для забезпечення практико-орієнтованого підходу в освітньому процесі, який дозволяє здобувачам вищої освіти набувати реального педагогічного досвіду в умовах моделювання реальних ситуацій. Також аналізуються успішні моделі використання лабораторій суміжних із дошкільною спеціальностей в університетах України та за кордоном, що підтверджують їх ефективність як інструменту професійного зростання майбутніх педагогів. Зокрема, педагоги С. Беляєв (2009), О. Федій та ін. (2018) виокремлюють основні принципи функціонування лабораторії і розкривають її потенційні можливості використання технологій в удосконаленні підготовки фахівців суміжних галузей освіти.

Окремо слід відзначити дослідження з проблеми інтеграції сучасних цифрових технологій у роботу лабораторій (Drucker, 1999; Dunkin, 2003), що дозволяє оптимізувати освітній процес та забезпечити майбутнім вихователям необхідні навички для роботи в сучасному освітньому середовищі.

Формулювання цілей статті. Мета наукової розвідки – науково обґрунтувати доцільність та експериментально підтвердити ефективність діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Для реалізації мети дослідження використано комплекс методів, серед яких: теоретичний аналіз наукової, навчально-методичної

вітчизняної і зарубіжної літератури з питань інновацій в освіті; емпіричні методи – анкетування, опитування, спостереження за діяльністю здобувачів вищої освіти під час їхньої участі в роботі навчально-наукової лабораторії; експериментальні методи для оцінки впливу інноваційних підходів на рівень їхньої професійної підготовки. Застосовано кількісні та якісні методи обробки експериментальних даних з метою встановлення рівнів впливу на учасників навчально-наукової лабораторії та відповідного удосконалення освітнього процесу з підготовки здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Глобалізаційні тенденції сучасного світу зумовлюють інтеграцію національних освітніх систем у глобальний освітній простір. Це зумовлює появу нових тенденцій в освіті, розробку сучасних освітніх технологій та пошук альтернативних форм навчання. Особлива увага приділяється інноваційним засобам удосконалення освітнього процесу, що враховують соціокультурний, індивідуальний і творчий контексти. Відбуваються поступові, але суттєві зміни у пріоритетних напрямках розвитку освіти, що трансформуються в антропоцентричну та гуманістичну модель. Ця модель інтегрується в нову освітню парадигму, яка ґрунтується на екстенсифікації інноваційних методів навчання й оновленні форм і методів управління освітніми процесами в ЗВО і ЗДО А. Кошель та В. Кошель (2021, с. 54).

У сучасних умовах якості підготовки фахівців у галузі ДО значною мірою залежить від ефективності діяльності кафедри профільної підготовки у ЗВО, а також рівнем демократизації й гуманізації управлінських процесів. Водночас з урахуванням сучасних тенденцій розвитку ДО виникає необхідність критичного перегляду традиційних моделей стратегічного планування, які були характерними для попередніх періодів. Замість адаптації усталених підходів до визначення стратегії розвитку кафедри, на думку В. Кошеля & Н. Юрченко (2019), доцільно запроваджувати динамічні та інноваційні підходи, орієнтовані на актуальні виклики. Це сприятиме забезпеченню конкурентоспроможності кафедри в освітньому просторі ЗВО.

Сьогодні випускники шкіл і коледжів очікують більш гнучких, інноваційних форм освіти, що дозволять їм отримати знання і сформувати фахові компетентності, необхідні для успішної кар'єри і працевлаштування.

З огляду на це, навчально-наукові лабораторії можуть стати важливим інструментом для активного залучення майбутніх студентів до освітнього процесу. Так, М. Говарт та М. Кузьма-Качур (2021) наголо-

шують на необхідності створення умов для раннього занурення у дослідницьку діяльність. Крім того, інтеграція новітніх технологій, а також розвиток партнерських відносин із підприємствами та інституціями, зокрема соціальними, дозволить не лише краще розуміти потреби молоді, а й формувати у неї мотивацію до навчання та професійного зростання. Це відповідно сприятиме підвищенню конкурентоспроможності ЗВО на ринку освітніх послуг, адже саме такі програми стають привабливими для сучасних випускників, орієнтованих на реальні перспективи працевлаштування.

У контексті реформування освітньої системи України вагомим кроком стало утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (далі – НАЗЯВО). Місія НАЗЯВО полягає у формуванні такої системи вищої освіти, яка не лише відповідає сучасним міжнародним стандартам, але й здатна забезпечувати підготовку висококваліфікованих фахівців, що мають високу конкурентоспроможність на глобальному ринку праці. Це завдання є важливим у контексті забезпечення стабільного розвитку вищої освіти та інтеграції її у світову академічну спільноту.

З огляду на це, однією з важливих подій в житті факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв стало проведення акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм (далі – ОПП) спеціальності 012 Дошкільна освіта на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) освітніх рівнях (далі – ОР) вищої освіти в Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (далі – НУЧК). Під час цієї експертизи було виявлено як сильні, так і слабкі сторони ОПП.

Серед сильних сторін експертами НАЗЯВО відзначено діяльність навчально-наукової лабораторії, яка стала важливим осередком інтеграції теоретичних знань та практичних навичок здобувачів вищої освіти. Усвідомлюючи важливість підготовки фахівців ДО у реальних умовах, у 2019 році на розширеному засіданні вченої ради факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв НУЧКу імені Т. Г. Шевченка його члени ухвалили, переконані, своєчасне рішення про відкриття навчально-наукової лабораторії на базі ЗДО № 26 м. Чернігова. Це рішення має на меті покращити взаємодію між теоретичними знаннями та практичними навичками здобувачів освіти, що сприятиме їх більшій готовності до роботи в реальних умовах ЗДО.

Діяльність лабораторії здійснюється і регламентується відповідно до чинних нормативних документів, які забезпечують організацію її роботи та визначають основні напрями розвитку. Детальний опис цих документів, а також їхнє практичне застосу-

вання у функціонуванні лабораторії наведено в публікації А. Кошель, В. Кошеля, В. Олексієнко та ін. (2022).

Навчально-наукову лабораторію в контексті досліджуваної нами проблеми розглядаємо як інноваційний освітній простір, створений для інтеграції теоретичних знань і практичних навичок здобувачів спеціальності «Дошкільна освіта» в умовах освітнього процесу ЗВО.

Основними формами діяльності лабораторії є такі: проведення практичних занять і семінарів-тренінгів; самостійна робота студентів; проходження різних видів навчальних і виробничих педагогічних практик; науково-дослідна робота студентів спеціальності «Дошкільна освіта», включаючи виконання кваліфікаційних проєктів у рамках наукових напрямів кафедри дошкільної та початкової освіти. Сюди також входить написання наукових статей, участь у студентських проблемних групах, залучення до участі в науково-практичних конференціях, проведення семінарів та курсів підвищення кваліфікації для вихователів ЗДО.

Організація емпіричного дослідження з виявлення доцільності та ефективності стану роботи навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта в НУЧКу імені Т. Г. Шевченка передбачала кілька ключових етапів, що охоплюють як планування, так і безпосереднє виконання дослідження.

Дослідження проводилося упродовж 2020–2024 років. У ньому взяли участь 60 здобувачів освіти (I–VI курси НУЧКу імені Т. Г. Шевченка), 8 науково-педагогічних працівників ЗВО, 12 вихователів ЗДО м. Чернігова. Зазначимо, що кількість учасників дослідження не була сталою і постійно змінювалася залежно від залучення нових учасників або вибуття деяких з них у ході проведення експерименту. Зокрема, у різні періоди змінювалася кількість здобувачів освіти, науково-педагогічних працівників та вихователів ЗДО, що брали участь у діяльності лабораторії. Це обумовлювалося різними чинниками, такими як академічні перерви, завершення навчання або початок участі в наукових проєктах тощо.

На підготовчому етапі (2020–2021 роки) відбувалися постановка проблеми, визначення мети, предмета і завдань дослідження, зокрема:

– здійснено науковий аналіз проблеми (проаналізовано досвід вітчизняних, а саме: Глухівського НПУ ім. О. Довженка, Полтавського НПУ імені В. Г. Короленка, Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла

Коцюбинського, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка та зарубіжних ЗВО (Поморського університету м. Слупськ (Польща), Університету ім. Яна Длугаша, м. Ченстохов (Польща), Софійського університету Святого Климента Охридського (Болгарія), Університету Пітешті (Румунія), Університету Мостар (Боснія і Герцеговина)), проаналізовано сучасні підходи до підготовки фахівців ДО та роль інноваційних інструментів у цьому процесі з метою подальшої оцінки ефективності діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу ЗВО);

– теоретично обґрунтовано концептуальні положення, що стануть основою експериментальної перевірки ефективності роботи навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Вибір методів дослідження та інструментарію передбачав розроблення методологічної бази дослідження, яка містила: підбирання теоретичних підходів, емпіричних та статистичних методів з метою аналізу й узагальнення наукової і методичної літератури. Для збору та якісного аналізу емпіричних даних використовувалися анкетування здобувачів вищої освіти та викладачів, які беруть участь у діяльності лабораторії, інтерв'ювання для отримання глибшого розуміння управлінських аспектів, педагогічне спостереження за роботою лабораторії для оцінки практичної діяльності лабораторії. Математична обробка отриманих емпіричних даних, зокрема факторний аналіз мотивації учасників, здійснювалася за допомогою програми SPSS (IBM SPSS Statistics).

Факторний аналіз мотивації проводився за методикою, що передбачала виокремлення основних чинників, які впливають на мотивацію здобувачів освіти. Застосовувалися анкети та опитувальники, у яких респондентам пропонувалося оцінити різні аспекти своєї діяльності та мотивації.

Приклади запитань, використаних у дослідженні:

«Які аспекти освітнього процесу найбільше мотивують вас до навчання?»

«Як часто ви відчуваєте задоволення від виконаної роботи?»

На основі схожих запитань визначали ключові фактори, що впливають на мотивацію, та оцінювали їхню значущість. Дані були згруповані для виявлення загальних тенденцій за допомогою факторного аналізу, що дозволило виявити мотиваційну структуру учасників.

На основі проведеного аналізу розробляються рекомендації щодо оптимізації

функціонування навчально-наукової лабораторії як інноваційного інструменту вдосконалення освітнього процесу з підготовки здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта в НУЧКу імені Т. Г. Шевченка і враховуються пропозиції щодо вдосконалення матеріально-технічної бази, поліпшення інтеграції теоретичних і практичних знань, а також підвищення рівня залученості студентів до науково-дослідної діяльності під час формування плану роботи лабораторії на наступний навчальний рік.

Заключним етапом (2024 рік) є підготовка підсумкового звіту за результатами систематичного моніторингу. У звіті відображаються всі ключові висновки, зроблені на основі проведеного аналізу, а також пропонуються конкретні шляхи щодо вдосконалення роботи лабораторії. Це може бути організація семінарів, тренінгів для здобувачів вищої освіти, викладачів ЗВО, педагогів ЗДО та усіх зацікавлених і не байдужих осіб до актуальних проблем ДО, розробка нових методик навчання або покращення матеріально-технічного забезпечення. Звіт, як правило, заслуховують на вченій раді НУЧКу імені Т. Г. Шевченка.

У межах емпіричних методів, що враховують підходи, викладені в роботах Р. Drucker (1999), R. Dunkin (2003) було розроблено авторську методику для системного аналізу результативності діяльності лабораторії. Основу цієї методики становить комплексний аналіз каузальних зв'язків та кореляцій між ключовими елементами діяльності.

Зокрема, розглядаються такі чинники, як мотиваційні аспекти, ступінь залученості до практичної діяльності, рівень забезпеченості ресурсами, а також об'єктивні (показники та досягнення, формалізовані учасниками) та суб'єктивні результати (суб'єктивна оцінка задоволеності процесом роботи). Така структура дозволяє здійснити всебічну оцінку як кількісних, так і якісних показників ефективності діяльності, що сприяє більш глибокому розумінню, ніж зазвичай, внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на успішність функціонування лабораторії.

Гіпотетично мотивація учасників, їхнє залучення до роботи лабораторії та оцінка ресурсної бази відображаються чітким набором індикаторів, які виступають певними незалежними латентними змінними.

Вони впливають, по-перше, на об'єктивний результат роботи, який своєю чергою є комплексним показником, що характеризує відповіді респондентів на прямі запитання про досягнення за останній рік (написані статті/тези, участь у проєктах і конкурсах, виступи на конференціях тощо), а також відповідність реальної ситуації їхнім очікуванням від роботи у лабораторії.

По-друге, вищеперераховані латентні змінні впливають і на суб'єктивний результат діяльності лабораторії (задоволення учасників від участі в її діяльності), що безпосередньо корелює з об'єктивними показниками. З метою мінімізації сторонніх впливів для забезпечення і посилення достовірності отриманих емпіричних даних у ході дослідження додатково враховувалися контрольні незалежні змінні – стать, вік, освіта, тип зайнятості, посада, місто фактичного проживання тощо.

У межах дослідження діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, розглянуто ключові чинники, що впливають на мотивацію фахівців. Як зазначає R. Dunkin (2003), центральними аспектами мотиваційної поведінки є потреби у самовираженні та самоактуалізації. Підвищення рівня оплати праці, як показує емпіричний досвід, не завжди корелює зі зростанням продуктивності, оскільки не враховує глибинних внутрішніх мотиваційних детермінант.

Для створення типології учасників навчально-наукової лабораторії за спеціальністю 012 Дошкільна освіта на основі факторного аналізу мотивації можна визначити кілька ключових факторів, які впливають на мотивацію учасників. Вони можуть включати такі: професійний розвиток, соціальні взаємодії, науково-дослідницьку діяльність, доступ до ресурсів, самореалізацію та кар'єрні перспективи.

Перерахуємо виділені групи учасників: кар'єрно-орієнтовані, науково-дослідницько орієнтовані, соціально-орієнтовані, практико-орієнтовані, самоактуалізаційно орієнтовані та утилітарно-орієнтовані, зазначивши, що кожен респондент має індивідуальні особливі потреби та очікування щодо діяльності в навчально-науковій лабораторії.

Детальніше таксономію типології учасників, яка базується на ідентифікації ключових мотиваторів через факторний аналіз, представлено в ході якісного аналізу емпіричних даних, а сам розподіл учасників із урахуванням вищезгаданих факторів, що здійснювався 22.05.2023 року за допомогою використання (Google-форми), представлено у (%) (див. рис. 1).

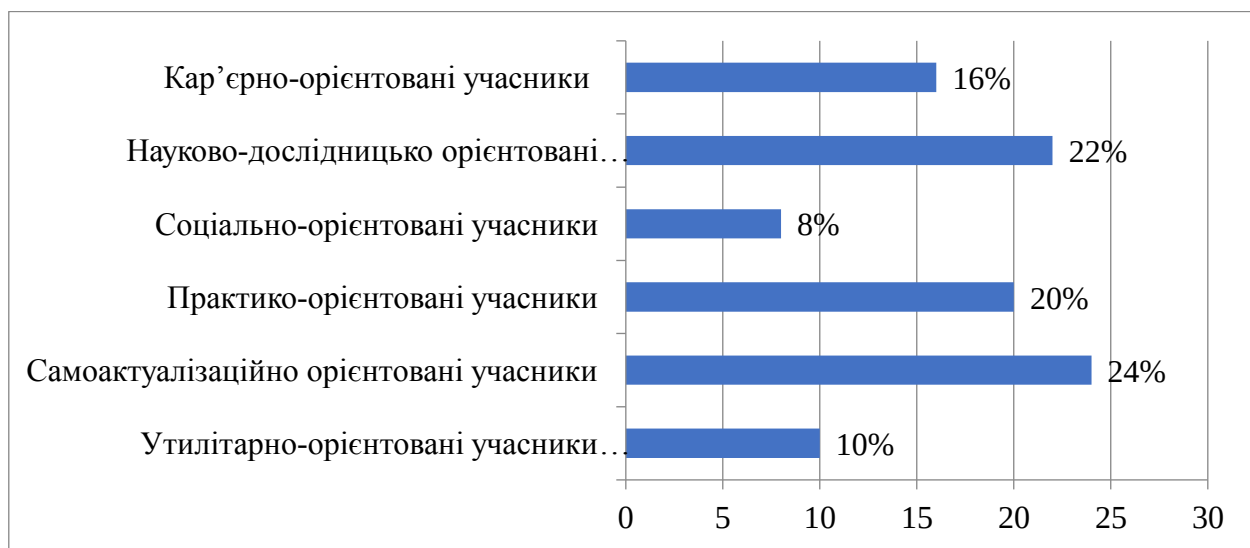

Рис. 1. Типологія учасників навчально-наукової лабораторії на основі факторного аналізу мотивації на констатувальному етапі у (%)

Згідно з табличними даними, отриманими за результатами проведеного факторного аналізу мотивації, учасників лабораторії за спеціальністю 012 Дошкільна освіта НУЧКу імені Т.Г.Шевченка було розподілено на декілька типологічних груп, що відображають їхні основні мотиваційні орієнтації. Розглянемо кожну категорію детальніше та проаналізуємо отримані результати.

Кар'єрно-орієнтовані учасники (8 осіб): демонструють свою спрямованість на професійний розвиток та досягнення

кар'єрних вершин. До основних факторів мотивації відносимо: кар'єрне зростання, підвищення кваліфікації, самореалізація. Вони складають 16% від загальної кількості учасників і не представляють домінуючу групу серед інших типів мотивації.

Науково-дослідницько орієнтовані учасники (11 осіб): учасники, зацікавлені в науковій роботі, у проведенні досліджень та у впровадженні інновацій у галузі ДО – складають 22% від загальної кількості респондентів. До основних факторів мотивації учасників цієї групи відносимо такі:

наукові дослідження, доступ до ресурсів, інноваційні проекти, конкурси.

Соціально-орієнтовані учасники (4 особи). Їхня мотивація ґрунтується на гуманістичних і соціально спрямованих цінностях, таких як підтримка дітей, робота із сім'ями та розвиток громадських проектів. Ключові фактори мотивації – соціальна взаємодія, участь у колективних заходах тощо. Невелика кількість учасників – 8% від загальної кількості респондентів цієї категорії, вказує на те, що соціальна мотивація менш виражена серед інших типів.

Практико-орієнтовані учасники (10 осіб). До цієї групи увійшло 20% респондентів від загальної кількості тих, хто взяв участь в анкетуванні. До основних факторів мотивації відносимо такі: практична реалізація знань, інтеграція теорії та практики, удосконалення освітнього процесу. Учасники цієї групи зосереджені на практичному застосуванні знань та навичок, орієнтовані на безпосередню роботу з дітьми.

Самоактуалізаційно орієнтовані учасники (12 осіб). Найбільша група серед опитаних – 24%, учасники, для яких важливою є внутрішня реалізація, розвиток своїх потенційних можливостей та самопізнання. Ключові фактори мотивації: самореалізація, особистісний розвиток, інтелектуальне зростання.

Утилітарно-орієнтовані учасники (5 осіб) орієнтовані на практичну вигоду та користь від своєї професійної діяльності. Ключові фактори мотивації – матеріальні вигоди, доступ до ресурсів, практична користь. Для 10% респондентів важливими є конкретні матеріальні або практичні результати, такі як фінансова стабільність чи інші утилітарні цінності.

Застосування факторного аналізу мотивації дозволило виокремити типи учасників, кожен з яких має свої індивідуальні потреби та очікування від діяльності в лабораторії.

Врахування типологічних груп сприятиме більш ефективному управлінню лабораторією, ніж раніше, та розробці індивідуалізованих підходів до їхньої участі в освітньому процесі, які враховуються під час формування плану роботи лабораторії.

З огляду на соціальні запити та систематичний моніторинг актуальних проблем у галузі ДО було організовано проведення практичних занять, семінарів-тренінгів, самостійну роботу студентів, різні види навчальних і виробничих педагогічних практик, а також науково-дослідну діяльність студентів. Ця діяльність охоплює виконання кваліфікаційних проектів у межах наукових напрямів кафедри дошкільної та початкової освіти, написання наукових статей, участь у студентських наукових групах, науково-практичних конференціях,

всеукраїнських конкурсах та проектах, семінарах й курсах підвищення кваліфікації вихователів ЗДО.

На основі одного з напрямів роботи («Використання ейдетики в освітньому процесі закладів дошкільної і вищої освіти») представимо її зміст.

З огляду на актуальні соціальні запити було організовано методичну роботу, спрямовану на розвиток і формування фахових компетентностей здобувачів вищої освіти, вихователів ЗДО, викладачів ЗВО. Так, на базі ЗДО № 26 м. Чернігова відповідно до плану діяльності лабораторії започатковано цикл семінарів-практикумів для педагогів галузі ДО. У рамках цих заходів учасники мали змогу ознайомитися із сучасними інноваціями в галузі ДО, зокрема з новітніми методиками застосування ейдетичних прийомів у роботі з дітьми дошкільного віку, які сприяють ефективному розвитку їхніх пізнавальних здібностей.

Метою семінарів стала апробація методичних та дидактичних матеріалів щодо використання ейдетики в освітньому процесі ЗДО.

Під час одного із семінарів-практикумів «Ейдетика в роботі з дітьми» педагоги, викладачі та студенти спеціальності «Дошкільна освіта» мали можливість ознайомитися з новітніми техніками використання ейдетичних прийомів у роботі з дітьми дошкільного віку.

Запропоновані підходи та форми роботи у ході практичної частини семінару сприяли активізації пізнавальної діяльності учасників, розвитку їхньої допитливості, гостроти сприйняття, яскравості уяви та творчої фантазії, особливо під час створення колажів, складанні казок з опорою на предметні зображення. Такі методи допомогли учасникам не лише засвоїти нові знання, але й ефективно їх використовувати в майбутній практиці.

Крім того, під час практичної частини семінару впроваджено навчально-методичний посібник «Використання ейдетики в освітньому процесі закладів дошкільної освіти», розроблений вихователем вищої кваліфікаційної категорії, кандидатом педагогічних наук, доцентом кафедри дошкільної та початкової освіти А. Кошель (2019). Цей посібник спрямований на інтеграцію методів ейдетики в практику педагогічної діяльності, забезпечує практичні інструменти для розвитку пам'яті та мислення у дітей дошкільного віку. Орієнтований на студентів спеціальності «Дошкільна освіта», педагогів закладів дошкільної освіти (ЗДО) та батьків, він сприяє підвищенню фахової компетентності та пропонує ефективні методи для формування освітніх програм, що відповідають сучасним потребам та особливостям дошкільної педагогіки.

У подальших наукових публікаціях А. Кошель та В. Кошеля (2021), А. Кошель, В. Кошеля, В. Олексієнко та ін. (2022) детально висвітлено результати впровадження описаних методів роботи з дошкільнятами, що базуються на використанні ейдетичних технік та інших інноваційних підходів в освітньому процесі ЗДО.

Ефективність застосованих методів підтверджується як емпіричними даними, так і результатами порівняльних досліджень. Зокрема, за період 2019–2021 років за результатами інтенсивної практичної роботи спільно зі здобувачами спеціальності «Дошкільна освіта» НУЧКу імені Т. Г. Шевченка практичним психологом та педагогами ЗДО № 26 м. Чернігова у дошкільників були зафіксовані значні покращення у їх когнітивному розвитку, зокрема в розвитку пам'яті, мислення, уваги, здатності до самоконтролю тощо.

Самі учасники лабораторії у ході експериментальної роботи з дошкільнятами не лише зафіксували позитивні результати серед дітей, але й суб'єктивно відчули суттєве покращення власного творчого мислення, естетичного сприйняття та формування позитивного ставлення до розвитку ейдетичних здібностей. Під час дослідницької діяльності педагоги й науковці лабораторії відзначили, що активна взаємодія з дітьми у процесі застосування ейдетичних технік сприяла їхньому власному професійному зростанню, розвитку креативного мислення та педагогічної інтуїції.

Напрямок роботи «Використання ейдетики в освітньому процесі закладів дошкільної і вищої освіти» також реалізовувався в рамках інноваційного курсу підвищення кваліфікації «Супергерої» (початкова та дошкільна освіта), який відбувся із залученням учасників лабораторії. Було організовано і проведено блоки «Ейдетика: секрети ефективного запам'ятовування» та «Профілактика професійного вигорання».

Завдяки участі в експериментальній роботі та застосуванню інноваційних методик учасники лабораторії також помітили позитивний вплив на власне ставлення до нових підходів у навчанні, що відкрило нові можливості для вдосконалення педагогічної майстерності. Таким чином, діяльність лабораторії не лише сприяє розвитку дошкільнят, але й активно впливає на професійне зростання її учасників, що підвищує ефективність освітнього процесу підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

Комплексний підхід до оцінювання ефективності роботи навчально-наукової лабораторії включає кілька важливих компонентів, кожен з яких допомагає всебічно оцінити процес навчання та розвитку здобувачів освіти. Теоретичний компонент

передбачає оцінку знань, засвоєних під час роботи в лабораторії завдяки аналізу курсових і дипломних робіт, а також тестуванню. Практичний компонент стосується оцінки набуття навичок під час проведення експериментів, участі в проєктах та лабораторних заняттях. Мотиваційний аспект охоплює вивчення рівня зацікавленості студентів у навчанні та науково-дослідній діяльності завдяки факторному аналізу мотивації.

Інноваційний та організаційний компоненти фокусуються на впровадженні нових методик та оцінці їхньої ефективності, а також на аналізі співпраці між учасниками освітнього процесу. Спільне вирішення практичних завдань, участь у тренінгах та семінарах допомагає учасникам не тільки засвоїти інноваційні методи, але й усвідомити їхній вплив на власний професійний розвиток. Спостереження за розвитком дошкільнят, взаємодія з дітьми та аналіз своїх дій у процесі використання нових технік дозволяє здобувачам глибше зрозуміти креативні та освітні процеси, підвищити свої професійні навички та здатність до творчого мислення. Постійна співпраця між науковцями та студентами сприяє обміну ідеями та спільному пошуку інноваційних рішень, що позитивно впливає на розвиток творчих здібностей усіх учасників.

Зазначений підхід забезпечує комплексну та цілісну оцінку доцільності та ефективності діяльності лабораторії, сприяючи професійному та особистісному зростанню її учасників.

Стисло зупинимось на основних заходах, які сприяли вдосконаленню освітнього процесу ЗВО. Основну увагу приділено ключовим заходам, також представлено аналіз і оцінку діяльності самої лабораторії.

Зокрема, було проведено ряд заходів, орієнтованих на різні аспекти педагогічної діяльності. У рамках методичної підтримки організовано семінар-тренінг «Професійне вигорання педагога», що дозволив учасникам ознайомитися з методами профілактики емоційного виснаження та збереження психологічного здоров'я.

Підтримку інноваційної діяльності також забезпечують студентські наукові гуртки, серед яких – «Інтеграція арттерапевтичних технологій у ЗДО» та «Фізичне виховання та валеологічна освіта як системуютьовуючі компоненти формування індивідуального здоров'я». Вони спрямовані на поглиблене дослідження та впровадження сучасних технологій в ДО, зокрема методів арттерапії та валеології, що сприяють розвитку психофізичного здоров'я людини.

Важливим майданчиком для обговорення інновацій у дошкільній освіті та обміну досвідом стали щорічні серпневі зустрічі вихователів-методистів закладів дошкільної освіти м. Чернігова «Дошкільня:

next level». Особливу увагу на зустрічах приділено питанням формування іміджу сучасного закладу освіти та методам інтеграції нових підходів в освітній процес.

Крім того, проведені заходи, такі як «Колір здоров'я. Арттерапія», зацентровані на можливостях арттерапевтичних методів у розвитку творчості та емоційної стабільності дітей дошкільного віку.

Для покращення практичної підготовки студентів організовано методичні обговорення: «Шляхи удосконалення проходження різних видів педагогічних практик спеціальності «Дошкільна освіта», що сприяє підвищенню їхньої готовності до професійної діяльності.

З метою вшанування національної спадщини проведено педагогічні читання з нагоди 209-ї річниці від дня народження Т. Г. Шевченка, які нагадали про важливість формування культурної свідомості та морально-етичного виховання у педагогічній професії. Ці заходи стали важливими кроками в інноваційному розвитку та професійному зростанні майбутніх вихователів ЗДО.

Крім того, за результатами детального аналізу рекомендацій галузевої експертної ради НАЗЯВО на засіданні вченої ради факультету було ухвалено рішення щодо необхідності створення Ради стейкхолдерів на базі лабораторії для подальшого вдосконалення освітнього процесу. Основним завданням Ради є забезпечення ефективної участі роботодавців у регулярному перегляді та оновленні ОПП на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) ОР вищої освіти, що дозволяє вдосконалити їх відповідно до вимог чинних Стандартів вищої освіти за спеціальністю «Дошкільна освіта» (2019, 2020). Це стало важливим кроком для підвищення якості викладання освітніх компонентів (далі – ОК) відповідно до вимог сучасної ДО.

Крім того, у рамках діяльності навчально-наукової лабораторії проводяться різноманітні творчі конкурси та концерти, що сприяють розвитку креативних здібностей студентів і підвищенню їхньої мотивації до навчання. Перелічені заходи зумовлюють згуртування колективу, створюють позитивну атмосферу в освітньому середовищі та підкреслюють важливість у підготовці майбутніх фахівців у галузі ДО.

Така співпраця, на думку А. Кошель, В. Кошеля та В. Мікрюкової (2021), сприяє створенню позитивного іміджу сучасного ЗВО і ЗДО, формуванню загальних і фахових компетентностей студентів, управлінської компетентності керівників, професіоналізму педагогів, а також колективному розумінню учасниками лабораторії значення командної роботи для досягнення освітніх цілей.

Соціальна фасилітація активізувала роботу учасників лабораторії, а висвітлення результатів її діяльності викликали серйозну зацікавленість з боку академічної спільноти інших ЗВО України і засобів масової інформації.

Так, кореспондент газети «Деснянська правда» у випуску №19 від 2024 р. висвітлювала подію, що відбулася на базі навчально-наукової лабораторії ДНЗ № 26 у м. Чернівці: екзамен з дисципліни «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ» для студентів спеціальності «Дошкільна освіта», проведений із застосуванням елементів дуальної освіти.

Зазначимо, що наведені приклади є лише частиною загального переліку заходів, проведених учасниками лабораторії, що свідчать про активну й різнобічну діяльність у межах спеціальності «Дошкільна освіта».

Після проведених заходів для оцінки ефективності діяльності лабораторії з метою виявлення змін у розподілі типологій учасників лабораторії на основі факторного аналізу мотивації у червні 2024 року здійснювався повторний діагностичний зріз із використанням тих самих методик, що і на констатувальному етапі нашого дослідження.

Важливо зазначити, що вибірка на завершальному етапі дослідження для оцінки ефективності діяльності лабораторії залишилася сталою, що забезпечує стабільність і надійність отриманих результатів (див. рис. 2).

З представлених табличних даних, отриманих за результатами проведеного факторного аналізу мотивацій учасників лабораторії на контрольному етапі, можна зафіксувати помітні зміни у розподілі типологічних груп, що відображають їхні основні мотиваційні орієнтації. Розглянемо кожну категорію детальніше та проаналізуємо отримані результати.

Кількісний склад кар'єрно-орієнтованих учасників зменшився до 4%, науково-дослідницько орієнтованих учасників навпаки збільшився до 32%, кількість соціально-орієнтованих учасників зросла до 18%, практико-орієнтованих учасників збільшився до 26%, чисельність самоактуалізаційно орієнтованих учасників зменшилася до 14%, а утилітарно-орієнтованих зменшилася до 2%.

Динаміка змін, що відбулася у розподілі учасників, свідчить про значне зростання кількості науково-дослідницько орієнтованих учасників (з 22% до 32%), підтверджує зростання інтересу до наукової роботи та впровадження інновацій у галузі ДО, що може стимулювати нові проведення досліджень у межах діяльності лабораторії.

Збільшення кількості соціально-орієнтованих та практико-орієнтованих учасників (на 10% і 6% відповідно) демонструє поси-

лення інтересу до гуманістичної та практичної складових професійної діяльності, таких як підтримка дітей та їхніх родин. Ці зміни вказують на зростання рівня цін-

ностей, орієнтованих на безпосередню взаємодію з дітьми та соціальну відповідальність.

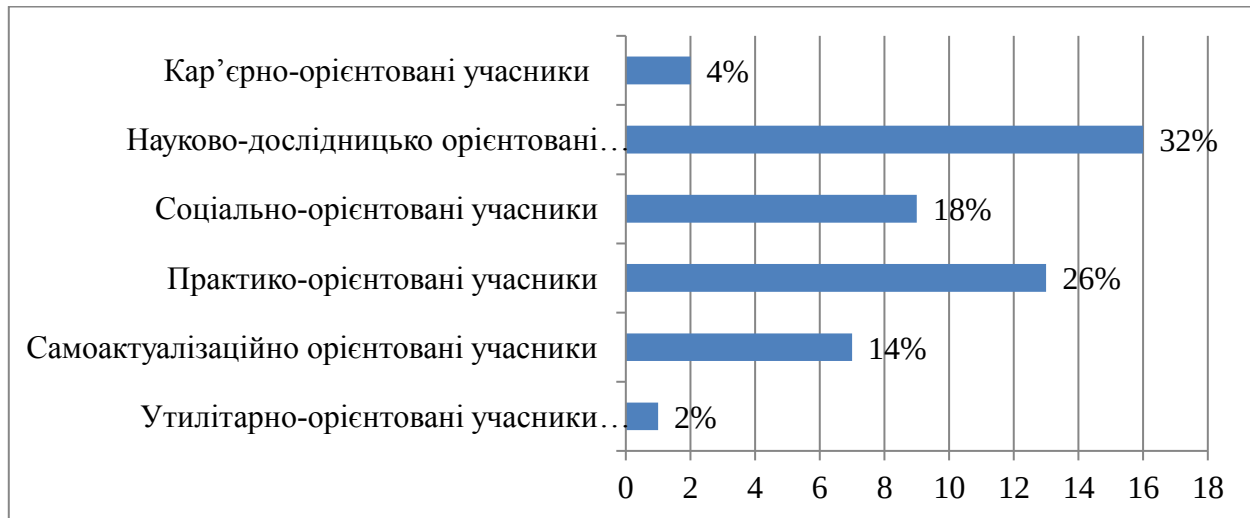

Рис. 2. Типологія учасників навчально-наукової лабораторії на основі факторного аналізу мотивації на контрольному етапі у (%)

Зменшення кількості респондентів кар'єрно-орієнтованих та утилітарно-орієнтованих груп свідчить про зменшення орієнтації на матеріальні та кар'єрні цілі учасників. Така динаміка може відображати переорієнтацію учасників на цінності професійного розвитку й самовдосконалення, що є особливо актуальним у контексті удосконалення процесу підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» у ЗВО.

Отже, проведений аналіз показує, що впродовж дослідження мотиваційні установки учасників зазнали значних змін у напрямку підвищення зацікавленості науковою діяльністю та соціальними аспектами професії, що свідчить про ефективність обраних форм

і заходів, спрямованих на розвиток ключових професійних компетентностей здобувачів вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта».

Для оцінки ефективності діяльності лабораторії нами враховано досвід науковців Р. Drucker (1999), R. Dunkin (2003) з метою вироблення низки кількісних порівняльних показників, таких як кількість наукових публікацій у вітчизняних і зарубіжних журналах, кількість захищених кваліфікаційних робіт, участь у конкурсах, проєктах та виданнях посібників. Вимірювання цього критерію сприяє додатковій верифікації об'єктивних результатів (показників ефективності) (див. рис. 3).

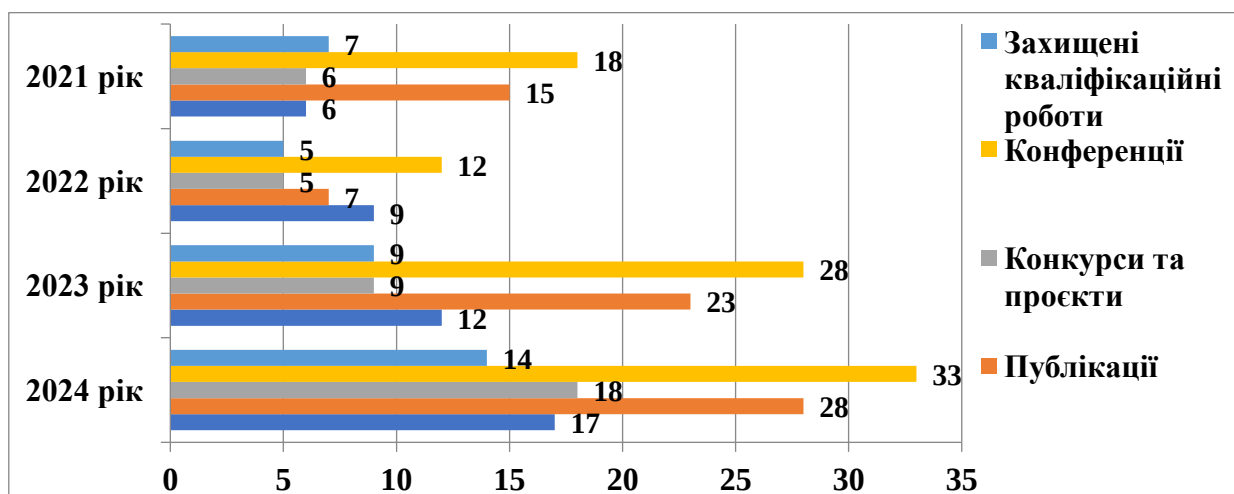

Рис. 3. Кількісні показники результативності діяльності лабораторії

Аналіз результатів діяльності лабораторії засвідчує стабільний розвиток за всіма ключовими напрямками, що підтверджується як абсолютними значеннями, так і відсотковим зростанням.

На початку діяльності лабораторії кількість учасників в конференціях становила у 2021 році 18 осіб, тоді як у 2024 році вона зросла до 33, що становить приріст на 8%. Це вказує на підвищення залученості учасників лабораторії до наукових обговорень та популяризації отриманого досвіду.

Динаміка участі учасників лабораторії в конкурсах та проєктах також свідчить про зростання з 6 осіб у 2021 році до 18 в 2024 році, демонструє приріст на 20%, що свідчить про активне розширення можливостей залучення молодих науковців і посилення їхньої активності в організації освітніх заходів.

Після зниження публікацій, пов'язаних з військовою агресією росії (з 15 осіб у 2021 році до 9 в 2022 році), їхня кількість зросла до 28 осіб у 2024 році, що показує приріст на 8% порівняно з 2021 роком і на 21% порівняно з 2022 роком. Це свідчить про підвищення рівня наукової активності учасників.

Спостерігається зростання кількості виданих посібників: із 6 в 2021 році до 17 в 2024 році, що демонструє приріст на 18%. Це підтверджує важливість розробки нових навчально-методичних матеріалів із метою удосконалення освітнього процесу ЗДО і ЗВО.

Кількість захищених кваліфікаційних робіт розглядається як одна з контрольованих незалежних змінних, що дозволяє оцінити ефективність освітнього процесу. Аналіз динаміки зростання цього показника підтверджує його значущість та достовірність як індикатора якості підготовки фахівців, що дає можливість робити обґрунтовані висновки про успішність реалізації експериментальної роботи.

На основі представленого графіка можна висновувати про динаміку змін в основних напрямках діяльності лабораторії за період з 2021 року до 2024 року. Для аналізу взято чотири ключові показники: участь членів лабораторії в конференціях, конкурсах та проєктах, їхні публікації та посібники.

На основі отриманих даних можна виокремити кілька важливих якісних аспектів у діяльності лабораторії.

Показники кількості конференцій і публікацій, що зростають, свідчать про активну участь лабораторії у розвитку наукових досліджень. Це, можливо, означає підвищення інтересу до актуальних проблем ДО та залучення нових учасників до діяльності лабораторії.

Різке збільшення конкурсів і проєктів у 2024 році вказує на підвищення акценту на практичну реалізацію наукових знань та розвиток професійних компетентностей. Це, ймовірно, сприяє підготовці кваліфікованих фахівців, здатних упроваджувати інновації у сфері дошкільної освіти.

Зростання кількості виданих навчально-методичних посібників показує потенційні можливості лабораторії підтримувати якість освітнього процесу завдяки наданим актуальним дидактико-методичним матеріалам для здобувачів ЗВО. Відповідно зумовлює якісну підготовку студентів до подальшої професійної діяльності в ЗДО.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Результати емпіричного дослідження дозволили оцінити доцільність та ефективність роботи навчально-наукової лабораторії, що поєднує теорію з практикою, є інноваційним засобом, який загалом сприяє покращенню освітнього процесу у закладах вищої освіти, а також удосконаленню професійних компетенцій здобувачів спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Проведений аналіз зафіксував помітне збільшення частки науково-дослідницько орієнтованих учасників – до 32%, що свідчить про підвищений інтерес до наукової роботи та інновацій у галузі ДО. Зросла також кількість соціально-орієнтованих (до 18%) і практико-орієнтованих (до 26%) учасників, що демонструє посилення акценту на гуманістичних і практичних аспектах професійної діяльності. Зменшення кількості кар'єрно-орієнтованих та утилітарно-орієнтованих учасників відображає переорієнтацію на самовдосконалення та професійний розвиток.

Крім того, результати діяльності лабораторії показують стабільний розвиток за всіма ключовими напрямками:

- участь у конференціях зросла на 8% (з 18 у 2021 році до 33 у 2024 році); у конкурсах і проєктах зросла на 20% (з 6 у 2021 до 18 у 2024 році).

- кількість публікацій збільшилася на 87% порівняно з 2021 роком і на 21% порівняно з 2022 роком (28 публікацій у 2024 році).

- видання навчально-методичних посібників зросло на 18% (з 6 у 2021 році до 17 у 2024 році).

Це свідчить про підвищення активності учасників лабораторії у науковій, методичній та практичній діяльності, а також про її ефективність як інноваційного інструменту вдосконалення освітнього процесу. Проведене дослідження не розкриває всіх аспектів ефективності функціонування навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів у ЗВО.

Автори через форму зворотного зв'язку за вказаною в статті електронною адресою відкриті до співпраці і обміну досвідом в контексті дослідження проблеми діяльності навчально-наукової лабораторії як інноваційного засобу вдосконалення освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Предметом подальшого дослідження може стати оптимізація використання інноваційних освітніх технологій у навчально-науковій лабораторії для підвищення якості професійної підготовки здобувачів освіти, а також аналіз впливу інтеграції науково-дослідної діяльності на розвиток спеціальних компетентностей у фахівців у галузі дошкільної освіти.

Список використаних джерел

- Беляєв, С. Б. (2009). Підготовка студентів до використання проектної технології. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*, 2, 31–34. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/2/8.pdf>
- Богущ, А. М., Березовська, Л. І., Діхтяренко, С. В., Маліновська, Н. В., & Найда, Р. Г. (2023). Психолого-педагогічний супровід формування професійно-методичної спрямованості особистості майбутніх фахівців дошкільної освіти. НАІР. <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17876>
- Говарт, М. В., & Кузьма-Качур, М. І. (2021, May 3-5). Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування кооперативних технологій навчання. In *Current issues, achievements and prospects of Science and education*, Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference (pp. 155–157). European Conference. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/05/XII-Conference-Current-issues-achievements-and-prospects-of-Science-and-education.pdf>
- Ілійчук, Л. (2024). Інноваційні педагогічні технології у контексті розвитку системи забезпечення якості освіти. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 16–25. <https://doi.org/10.32782/apv/2024.3.3>
- Кіт, Г. Г. (2014, Квітень 9-11). Вихователь дитячого навчального закладу як дослідник. В *Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій*, матеріали науково-практичної конференції викладачів і студентів Інституту педагогіки, психології і мистецтв (Вип. 3, с. 159–165). Нілан-ЛТД.
- Кошель, А. П. (2019). Використання ейдетики в освітньому процесі закладів дошкільної освіти. ФОП Балакіна О. В.
- Кошель, А. П., & Кошель, В. М. (2021). Розвиток «м'яких навичок» у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *New Inception*, 1-2(3-4), 53–57. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5761431>
- Кошель, А., Кошель, В., & Мікрюкова, В. (2021). Деякі аспекти використання «Public Relations» у формуванні позитивного іміджу закладу дошкільної освіти. *InterConf*, 46, 122–131. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2021.013>
- Кошель, А., Кошель, В., Олексієнко, В., Кутеньова, Н., Гарус, К., Петросюк, К., Саєнко, Т., & Сірик, Д. (2022). Деякі аспекти діяльності навчально-наукової лабораторії на базі комунального ДНЗ № 26 Чернігівської міської ради за 2019-2022 р. *Grail of Science*, 16, 379–394. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.064>
- Кошель, В., & Юрченко, Н. (2019). Використання інноваційних технологій для самовдосконалення майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в професійній діяльності (2-ге вид.). Чернігівська картонажно-поліграфічна фабрика. <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/3150>
- Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. (2019). Наказ Міністерства освіти і науки України № 1456. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti>
- Стандарт вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта галузі знань 01 Освіта/Педагогіка для другого (магістерського) рівня вищої освіти. (2020). Наказ Міністерства освіти і науки України № 572. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti>
- Федій, О. А., Мірошніченко, Т. В., & Кулімова, Ю. Г. (2018). Професійна підготовка педагогів початкової школи до використання естетотерапії: Теорія і практика. АСМІ.
- Шурдук, Н. М., & Васютіна, Т. М. (2018). Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації дослідницької діяльності в умовах інтегрованих курсів. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*, матеріали 4-ої науково-практичної інтернет-конференції молодих науковців та студентів (Вип. 5, с. 223–225). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3886.pdf>
- Drucker, P. F. (1999). Knowledge-worker Productivity: The Biggest Challenge. *California Management Review*, 41(2), 79–94. <https://doi.org/10.2307/41165987>

- Dunkin, R. (2003). Motivating Knowledge Workers: Lessons to and from the Corporate Sector. *Higher Education Management & Policy*, 15(3), 41–49. <https://doi.org/10.1787/hemp-v15-art22-en>
- Khandaker, R. (2021). Professional Training: Crucial Need to Enhance the Efficacy of Preschool Teachers in the Context of Bangladesh. *Open Access Library Journal*, 8, 1–23. <https://doi.org/10.4236/oalib.1107880>.
- Prykhodkina, N., Tymoshko, H., Sholokh, O., Makhynia, T., Koroliuk, S., & Genkal, S. (2022). Peculiarities of Professional Training of Educational Managers in Conditions of Transformation Processes. *Postmodern Openings*, 13(2), 254–272. <https://doi.org/10.18662/po/13.2/452>

References

- Bieliaiev, S. B. (2009). Pidhotovka studentiv do vykorystannia proektnoi tekhnolohii [Training Students to Use a Project Technology]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkoli*, 2, 31–34. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2009/2/8.pdf> [in Ukrainian].
- Bohush, A. M., Berezovska, L. I., Dikhtiarenko, S. V., Malinovska, N. V., & Naida, R. H. (2023). *Psykhologo-pedahohichnyi suprovod formuvannia profesiino-metodychnoi spriamovanosti osobystosti maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity* [Psychological and Pedagogical Support for the Formation of the Professional and Methodological Orientation of the Pre-service Preschool Education Specialists' Personality]. NAIR. <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/17876> [in Ukrainian].
- Drucker, P. F. (1999). Knowledge-worker Productivity: The Biggest Challenge. *California Management Review*, 41(2), 79–94. <https://doi.org/10.2307/41165987> [in English].
- Dunkin, R. (2003). Motivating Knowledge Workers: Lessons to and from the Corporate Sector. *Higher Education Management & Policy*, 15(3), 41–49. <https://doi.org/10.1787/hemp-v15-art22-en> [in English].
- Fedii, O. A., Miroshnichenko, T. V., & Kulimova, Yu. H. (2018). *Profesiina pidhotovka pedahohiv pochatkovoї shkoly do vykorystannia estetoterapii: Teoriia i praktyka* [Professional Training of Primary School Teachers to Use Aesthetic Therapy: Theory and Practice]. ASMI [in Ukrainian].
- Hovart, M. V., & Kuzma-Kachur, M. I. (2021, May 3-5). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly do zastosuvannia kooperatyvnykh tekhnolohii navchannia [Professional Training of Pre-service Primary School Teachers in the Application of Cooperative Learning Technologies]. In *Current issues, achievements and prospects of Science and education*, Abstracts of XII International Scientific and Practical Conference (pp. 155–157). European Conference. <https://eu-conf.com/wp-content/uploads/2021/05/XII-Conference-Current-issues-achievements-and-prospects-of-Science-and-education.pdf> [in Ukrainian].
- Ilichuk, L. (2024). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u konteksti rozvytku systemy zabezpechennia yakosti osvity [Innovative Pedagogical Technologies in the Context of the Development of the Education Quality Assurance System]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 16–25. <https://doi.org/10.32782/apv/2024.3.3> [in Ukrainian].
- Khandaker, R. (2021). Professional Training: Crucial Need to Enhance the Efficacy of Preschool Teachers in the Context of Bangladesh. *Open Access Library Journal*, 8, 1–23. <https://doi.org/10.4236/oalib.1107880> [in English].
- Kit, H. H. (2014, Kviten 9-11). Vykhovatel dytiachoho navchalnoho zakladu yak doslidnyk [Preschool Teacher as a Researcher]. In *Aktualni problemy doshkilnoi ta pochatkovoї osvity v konteksti yevropeiskykh osvitnikh stratehii, materialy naukovo-praktychnoi konferentsii vykladachiv i studentiv Instytutu pedahohiky, psykholohii i mystetstv* (Vyp. 3, s. 159–165). Nilan-LTD [in Ukrainian].
- Koshel, A. P., & Koshel, V. M. (2021). Rozvytok «miakykh navychok» u maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity v protsesi profesiinoї pidhotovky [Development of «Soft Skills» in the Pre-service Preschool Teachers during the Professional Training]. *New Inception*, 1-2(3-4), 53–57. <https://doi.org/10.5281/zenodo.5761431> [in Ukrainian].
- Koshel, A., Koshel, V., & Mikriukova, V. (2021). Deiaki aspekty vykorystannia «Public Relations» u formuvanni pozytyvnogo imidzhu zakladu doshkilnoi osvity [Some Aspects of Using «Public Relations» in Forming a Positive Image of a Preschool Educational Institution]. *InterConf*, 46, 122–131. <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2021.013> [in Ukrainian].
- Koshel, A. P. (2019). *Vykorystannia eidetyky v osvitnomu protsesi zakladiv doshkilnoi osvity* [The Use of Eidetics in the Educational Process of Preschool Educational Institutions]. FOP Balykina O. V. [in Ukrainian].
- Koshel, A., Koshel, V., Oleksiienko, V., Kutenova, N., Harus, K., Petrosiuk, K., Saienko, T., & Siryk, D. (2022). Deiaki aspekty diialnosti navchalno-naukovoї laboratorii na bazi komunalnoho DNZ № 26 Chernihivskoi miskoi rady za 2019-2022 r. [Some Aspects of the Educational and Scientific Laboratory Work on the Basis of the Municipal Preschool Educational Institution No. 26 of the Chernihiv City Council for 2019-2022]. *Grail of Science*, 16, 379–394. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.064> [in Ukrainian].
- Koshel, V., & Yurchenko, N. (2019). *Vykorystannia innovatsiinykh tekhnolohii dlia samovdoskonalennia maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity v profesiinii diialnosti* [The Use of Innovative Technologies for Self-improvement of Pre-service Preschool Teachers in the Professional Work] (2-he vyd.). Chernihivska kartonazhno-polihrafichna fabryka. <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/31504> [in Ukrainian].

- Prykhodkina, N., Tymoshko, H., Sholokh, O., Makhynia, T., Koroliuk, S., & Genkal, S. (2022). Peculiarities of Professional Training of Educational Managers in Conditions of Transformation Processes. *Postmodern Openings*, 13(2), 254–272. <https://doi.org/10.18662/po/13.2/452> [in English].
- Shurduk, N. M., & Vasiutina, T. M. (2018). Pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly do orhanizatsii doslidnytskoi diïalnosti v umovakh intehrovanykh kursiv [Pedagogical Conditions of the Pre-service Primary School Teachers' Readiness Formation to Organization of the Research Work in the Context of Integrated Courses]. In *Rozvytok osobystosti molodshoho shkoliara: suchasni realii ta perspektyvy*, materialy 4-oi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii molodykh naukovtsiv ta studentiv (Vyp. 5, s. 223–225). Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stefanyka. <http://194.44.152.155/elib/local/pv/3886.pdf> [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 012 Doshkilna osvita haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika dlia druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of Higher Education in the 012 Preschool Education Specialty of the 01 Education/Pedagogy Field of Knowledge for the Second (Master's) Level of Higher Education]. (2020). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 572. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti> [in Ukrainian].
- Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 012 Doshkilna osvita haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika dlia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity [Standard of Higher Education in the 012 Preschool Education Specialty of the 01 Education/Pedagogy Field of Knowledge for the First (Bachelor's) Level of Higher Education]. (2019). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 1456. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukraini/zatverdzeni-standarti-vishchoi-osviti> [in Ukrainian].
-

Стаття надійшла до редакції 15.11.2024